
IN MEMORIAM

ДМИТРО ГНАТЮК

«Мета мого життя – була і є – сіяти зерна національної культури, дбати про відродження і збагачення українського мистецтва в незалежній соборній Українській державі», – ці прекрасні слова, як щира сповідь прозвучали одного разу з уст Дмитра Михайловича Гнатюка, видатного українського оперного та концертно-камерного співака (баритон), режисера, педагога, Народного артиста України, академіка Академії мистецтв України, професора Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, Героя України.

29 квітня 2016 року його полум'яне серце перестало битися...

«Смерть митця – важка втрата для всього мистецтва нашої країни, а його ім'я ще за життя вписано до золоті скарбниці» – констатував, коментуючи сумну звістку, В. І. Рожок – ректор Національної музичної академії України, у якій Дмитро Михайлович працював з 1983 року.

Народився Дмитро Гнатюк 28 березня 1925 року у селянській родині в українському селі Старосілля (нині – село Мамаївці Кіцманського району Чернівецької області), що тоді входило до складу Королівства Румунія. В сім'ї було шестеро дітей. Під час Першої світової батько залишився без ноги. Малий Дмитро вже з п'яти років допомагав йому в господарстві. Добре знав, що таке холодна роса, колюча стерня і нелегка селянська праця.

Батьки майбутнього співака – Михайло Дмитрович та Марія Іванівна – зуміли прищепити синові любов до праці та пісні. Перші уроки співу брав у керівника місцевого церковного хору. «Я змалку співав. Коли десь губився, то казали – йдіть шукайте там, де грають. Страшенно любив троїстих музик». З огляду на те, що

Північна Буковина була під румунську окупацією, закінчив румунську школу (українських не було). Прихід радянської влади 1940 року обернувся для родини великою трагедією. Старший брат Дмитра Гнатюка закінчував навчання в Румунії. Спроби офіційно перейти кордон (добрався ж до рідного дому!) виявилось достатньо, щоб розумного, освіченого юнака «радянські визволителі» звинуватили у шпигунстві, кинули до в'язниці і знищили. Ця трагедія стала великою травмою для Дмитра, але не відбила в нього ні охоти до навчання, ні любові до України, до рідної пісні, яку співакові згодом судилося нести по всіх світах.

Під час Другої світової війни і повторної румунської окупації Дмитро Гнатюк жив в евакуації (місто Нижня Салда Свердловської області), де працював металургом. З 1945 року, після звільнення Чернівецької області, стає артистом Чернівецького обласного музично-драматичного театру імені О. Кобилянської. Однак талановитий юнак розумів: потрібно здобути професійну вокальну освіту, щоб стати справжнім майстром своєї справи. Отож, після закінчення Київського музичного училища вступив до Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського (клас І. С. Паторжинського), яку закінчив у 1951 р., а згодом – і Державний інститут театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого (1975 р.). З 1951 по 1988 рр. Дмитро Гнатюк працював солістом опери (з 1975 р. також і режисером) Державного (тепер – Національного) академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка, а з 1988 р. – головним режисером цього театру. Водночас (1983–1993 рр.) був завідувачем кафедри оперної підготовки Київської консерваторії.

Співак доклав багато зусиль для популяризації української пісенної класики, частина з якої була під забороною (твори Стеценка, Леонтовича). У 1960–70-ті роки його презентабельна, висока фігура та небуденний, шляхетний артистизм підтримували дух і самоусвідомлення української нації, приниженої русифікацією та навмисним провінціалізмом. Гимном покоління 1960-х стала пісня Олександра Білаша «Два кольори» на слова Дмитра Павличка, вперше виконана саме Дмитром Гнатюком.

Співак володів міцним наповненим голосом красивого тембру, рівним у всіх регістрах, гнучким у відтінках; бездоганною технікою вокалу, дикції, акторської гри, широким жанрово-стильовим діапазоном. На оперній сцені він створив низку самобутніх образів, серед яких: Султан («Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемівського), Микола, Остап («Наталка Полтавка»), «Тарас Бульба» Лисенка), Мазепа, Онегін («Мазепа», «Євгеній Онегін» Чайковського), Демон («Демон» Рубінштейна), Ріголетто («Ріголетто» Верді), Фігаро («Севільський цирюльник» Россіні), Петруччо («Приборкування норавливої» Шекспіра), інші. Виступав і як концертний співак. Став першим виконавцем пісень, що ввійшли до «Золотого фонду української естради»: «Мій Київ»,

«Два кольори», «Пісня про рушник», «Черемшина», «Марічка», «Цвітуть осінні тихі небеса», «Ясени», «Чорнобривці», «Чом, чом, земле моя» та багато інших. Об'їздив з гастрольями весь світ.

Співак записав 21 платівку, шість компакт-дисків. Загалом його концертний репертуар налічує понад 85 творів національної та світової класики. Як режисер, поставив понад 20 вистав, серед них: «Князь Ігор» Бородіна (1975), «Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемівського (1978), «Золотий обруч» Лятошинського (1989), «Мазепа» Чайковського (1991), «Війна і мир» Прокоф'єва (2003), «Севільський цирульник» Россіні.

Дмитро Гнатюк – один з тих митців, хто декларував чітку українську ідентичність у всі роки радянського режиму. «Мрію своєю працею, мистецтвом сприяти утвердженню самосвідомості українського народу, його патріотизму і національної гордості», – ці слова співака якнайпереконливіше свідчать про його творче кредо. Народнопісенні зразки у його виконавській практиці стали засобом єднання з духовною сутністю національної свідомості, шляхом до демократизації репертуару, засобом популяризації найдостойніших взірців професійного вокального мистецтва України.

Митець не раз любив повторювати: «У мене була мрія: так заспівати українську пісню, як ніхто інший. І я її здійснив. Тому я – щаслива людина».

Зразково українською була й родина Гнатюка: його дружина Галина Макарівна Гнатюк – знаний філолог, працювала над розвитком української лексикології, граматики, історії мови, син Андрій – викладач французької мови в одному зі столичних навчальних закладів, залишився онук Дмитро.

В одному з останніх інтерв'ю співак сказав: «Я вступив у зиму свого життя. Але я прожив його змістовно, не розтрачав його на дурниці й пустощі. У моїй долі були і голод, і холод, і страшна війна, і безвихідь. Та коли ти маєш мету і добиваєшся її здійснення, коли вдалося зробити щось талановите, дякуй Богові, що не змарнував своє життя»...

Прощання з митцем відбулося 4 травня в Національній опері України. Поховали співака на Байковому кладовищі в Києві.

Мирослава Жишківч

